

Initiatiefvoorstel GROENE SPEELPLAATSEN

Foto Margriet Brouwer, Landschapsbeheer Flevoland

Raadsfractie GroenLinks Arnhem

Buitenspeeldag 12 juni 2013

VOORSTEL (SAMENVATTING)

Van wipkip naar speelboom

GroenLinks stelt voor dat gemeente Arnhem voortaan voorrang geeft aan groene speelterreinen. Een groene speelplaats met bijvoorbeeld een speelboom in plaats van een wipkip, past goed bij het beeld van Arnhem als groenste stad van Nederland. Maar wat nog veel belangrijker is: vergeleken met een conventioneel speelterrein is een groene speelplaats veel beter voor de kinderen die er spelen.

En nu echt aan de slag

Natuurlijk spelen wordt regelmatig al genoemd in het Arnhemse gemeentebeleid en er zijn in Arnhem al enkele mooie voorbeelden van groene speelplaatsen. GroenLinks stelt voor om er nu echt werk te maken. Zodat op termijn elk Arnhems kind in de buurt van een natuurlijk speelterrein woont. Daarvoor willen we verder bouwen op de ervaring die we tot nu toe hebben opgedaan met groene speelplaatsen. En snel beginnen met de realisatie van het volgende Arnhemse groene speelterrein zodat een soort van ´speelgroen-estafette´ ontstaat. De volgende groene speelplaats willen we realiseren in een wijk waar wordt gewerkt aan de vergroting van de sociale cohesie; hieraan willen we bijdragen door wijkbewoners de kans te geven om samen een natuurlijke speelplaats te bedenken en aan te leggen. Ook willen wij er eentje in de binnenstad waar kinderen van winkelende ouders terechtkunnen.

1. AANLEIDING/PROBLEEMSTELLING

Groenste stad nog groener

Arnhem profileert zich al verschillende jaren als groene stad. Mede dankzij haar grote en mooie parken heeft dat nationaal en internationaal prijzen opgeleverd.¹ Het beeld van groene stad speelt ook de komende jaren een cruciale rol in de Arnhemse stadsmarketing² en ook op andere vlakken wordt het beleid van Arnhem steeds groener.³ In dit plaatje passen absoluut niet de vele met steen, beton en ijzer aangeklede Arnhemse speelplekken. Als deze speelplaatsen op termijn groene speelplaatsen worden, zouden de speelterreinen het beeld van Arnhem als groene stad niet verzwakken, maar juist versterken. Ook omdat Arnhem een van de eerste Nederlandse gemeenten⁴ zou zijn die zo duidelijk kiest voor groene speelplaatsen.

Meer dan de wipkip

Groene speelplaatsen leveren dus een bijdrage aan het beeld van Arnhem als groene stad. Maar nog veel belangrijker is dat groene speelplekken veel beter en geschikter zijn voor kinderen dan conventionele speelplaatsen.

Op zich is het al geweldig dat door heel Arnhem speelplaatsen liggen met schommels, glijbanen of een wipkip. Maar het kan nog veel beter als bij de inrichting van een speelplek meer wordt nagedacht over de speelwaarde voor en de wensen van kinderen; als meer rekening wordt gehouden met de manier waarop kinderen spelen; wanneer een speelplaats zo wordt ingericht dat de fantasie van het kind telkens opnieuw wordt geprikkeld omdat spanning, uitdaging en afwisseling aangeboden worden.⁵

Inmiddels weten we door onderzoek en ervaring heel goed hoe een buitenspeelplaats eruit ziet waar kinderen heel graag naartoe blijven komen om te spelen. Dat is de speelplaats waar het kind de ruimte krijgt voor zijn eigen fantasie en interpretaties; een plek met elementen (speelaanleidingen) waarmee een kind zijn eigen spel kan bedenken.⁶ In de praktijk blijkt dat een speelplek te zijn met heuvels, struiken, takken, boomstronken, klimbomen, water, bruggetjes, tunnels en zand. Met gelegenheid voor (natuur)onderzoek zoals het bestuderen van waterdiertjes of ontdekken hoe je zelf een hut kunt bouwen.⁷

Tijd dus om nu echt over te stappen naar de groene speelplaats die veel beter aansluit bij de manier waarop kinderen (willen) spelen.

2. DOEL

Arnhem kiest voor groen spelen

GroenLinks stelt voor dat de gemeenteraad besluit dat groene speelplaatsen gemeengoed worden in Arnhem. Wanneer ergens een nieuwe speelplaats komt, krijgt dus de groene natuurspeelplaats voorrang. Zonder het belang van kleine speelplekken 'naast de deur' uit het oog te verliezen, zien we vooral kansen voor de wat grotere speelterreinen omdat deze voldoende ruimte bieden voor aankleding met natuurlijke speelaanleidingen. Door het bundelen van kleinere

speelplekken in een wijk of buurt, is het uiteindelijk de bedoeling dat bij elke Arnhemse buurt een natuurspeelterrein komt met idealiter een grootte van zo 'n 10.000 m² (1 hectare).⁸ Dit bundelen is inpasbaar in het bestaande proces van het vervangen van speeltoestellen (groot onderhoud spelen).

Het begrip 'groene speelplaats' moeten we ruim opvatten. Het kan een speciaal voor dit doel ingerichte plek zijn. Maar ook een voorziening (natuurlijke speelaanleiding) in de openbare ruimte zoals bijvoorbeeld een boomstam op een gazon, een speelbosje of een heuveltje.

We willen ook kijken naar speelmogelijkheden in bestaand Arnhems groen: hoe kunnen we kinderen uitnodigen om (meer) in het park te spelen, wat zou een goede plek zijn voor een boomhut of klimboom? Zo verandert op bepaalde plekken 'kijkgroen' in 'speelgroen'.

Groene vervanging

Het liefst zou GroenLinks natuurlijk zo snel mogelijk alle bestaande Arnhemse speelplaatsen tot natuurspeelplaatsen omvormen. Maar laten we kiezen voor de pragmatische aanpak. Op de Arnhemse speelplaatsen staan in totaal 1.533 speeltoestellen die weliswaar niet optimaal aansluiten op de speelbehoefte van kinderen, maar die wel nog een tijd meekunnen. Laten we daarom afspreken dat wanneer zo 'n speeltoestel afgeschreven is, het bij voorkeur vervangen wordt door een natuurlijk speelaanleiding die voor kinderen interessant is en blijft.

3. ARGUMENTEN

Groene speelplaatsen hebben ten opzichte van conventionele speelplaatsen veel voordelen maar toch krijgen ze in Arnhem nog geen voorrang. Daarom noemen we hier de argumenten die pleiten voor een groene speelplaats.

Natuurbeleving dicht bij huis

De meeste kinderen zien natuur niet als een onderdeel van hun dagelijkse leven maar iets waar je georganiseerd samen met volwassenen naar toe gaat.⁹

Kinderen ervaren (spelen in de) natuur dus als 'ver weg'; een plek die je als kind in je eentje niet kunt bereiken. Een natuurspeelplaats is dan de meest concrete manier om de afstand tussen kind en natuur te verkleinen; zowel letterlijk als in de beleving van het kind. Door een groene speelplaats op steenworp afstand van zijn huis, gaat het bij het dagelijkse leven van het kind horen om er zélf op uit trekken om te gaan spelen in het groen. Daarom is het zo belangrijk dat zoveel mogelijk kinderen zo dicht mogelijk bij huis de beschikking krijgen over een groene speelplaats.

Natuurlijk spelen helpt kinderen zich gezond te ontwikkelen

Kinderen worden er beter van als ze regelmatig buiten spelen in een zo natuurlijk mogelijke omgeving:¹⁰

- Met een natuurlijke speelplaats in de buurt spelen kinderen vaker en langer buiten. Dat voorkomt en bestrijdt obesitas.
- De creativiteit van kinderen wordt gestimuleerd.
- Buitenspelen stimuleert en geeft ruimte aan de onderzoekende houding van kinderen.

- Kinderen leren hun eigen grenzen kennen en leren om te gaan met risico's. Dat geeft kinderen zelfvertrouwen.
- Omdat kinderen risico's gaan herkennen gaan ze zich veiliger gedragen (minder ongelukken).
- Kinderen ontspannen zich en worden 'op een natuurlijke manier' moe.
- Veel buitenspelen in een zo groen mogelijke omgeving is heilzaam voor kinderen met ADHD.
- Buitenspelen vergroot de leerprestaties.
- Op een natuurspeelplek heeft een kind meer speelmogelijkheden waardoor zijn motoriek zich sneller en beter ontwikkelt (minder blessures).
- Kinderen zijn minder vaak ziek, natuurspeelplaatsen zijn goed voor de gezondheid (lagere zorgkosten).
- Kinderen leren (meer) over de natuur.
- Speelnatuur vergroot de betrokkenheid van kinderen bij hun leefomgeving.

Draagvlak voor een groene stad

Om ervoor te zorgen dat Arnhem een groene stad van betekenis blijft, is het cruciaal dat Arnhemmers ook in de toekomst een 'groen hart' hebben. Dat lukt alleen als je kinderen vroeg en intensief in contact brengt met de natuur. Voor een kind betekent dat, dat het kan spelen in een groene omgeving. Investeren in het groene hart van de Arnhemmer leidt ertoe dat deze blijft opkomen voor zijn of haar groene stad; als bewoner of als lokale bestuurder\beleidsmaker.¹¹

Versterking sociale cohesie

Een natuurlijke speelplaats is goed voor de sociale cohesie van de aangrenzende woonwijk. Want zo'n plek wordt ontworpen, aangelegd en onderhouden samen met de buurtbewoners en stakeholders zoals buurtvereniging, wijkplatform, basisschool, sportclub of BSO. Het hele proces van ontwerp, aanleg en onderhoud leidt meestal tot een hechtere wijk zodat de kans groter wordt dat de bewoners daarna ook op andere terreinen meer gaan samenwerken en daarmee winnen aan zelfredzaamheid.¹² Deze extra stimulans voor het vermogen van een buurt om meer samen te werken is een welkome bijvangst in een tijd van een terugtrekkende centrale overheid en van gemeenten die steeds meer taken voor minder geld moeten uitvoeren.

Flexibel groen

Een groene speelplaats is een plek die gemakkelijk ook een andere groene bestemming kan krijgen als de kinderen uit de buurt 'zijn uitgevlogen'. De natuurspeelplaats bestaat immers niet uit beton, bestrating of metalen speeltoestellen, maar uit natuurlijke speelaanleidingen en parkachtige elementen die een logische plek kunnen krijgen in een gezamenlijke groentetuin, buurt-fruitgaard of picknickweide.

Versterking ecologische verbindingzones

Er ontstaan meer ecologische verbindingzones en dat komt ten goede aan de natuurwaarden van het Arnhems groen.¹³

Meer groen vergroot de mogelijkheid om water op te vangen, en zorgt voor extra koeling tijdens (de naar verwachting steeds vaker optredende) hittegolven.

De volgende 2 argumenten gelden specifiek voor Arnhem:

Arnhem nog groener

Natuurspeelplaatsen versterken het beeld van Arnhem als groen(st)e stad. Dit argument is hierboven al uitgewerkt onder de kop AANLEIDING/PROBLEEMSTELLING. Wel willen we hier nog kwijt dat Arnhem maar liefst 428 speellocaties heeft. Er valt dus veel te winnen als deze locaties op termijn groen(er) worden.

Arnhem bijzonder geschikt

Arnhem is bijzonder geschikt voor het aanleggen van natuurspeelplaatsen. Eerder vertelden we al dat een natuurlijke speelplek bestaat uit struiken, takken, boomstronken, klimbomen en zand. Helemaal optimaal wordt het met heuvels maar vooral ook met water: heuvels zijn er genoeg in Arnhem-Noord. En zowel Arnhem-Noord als -Zuid bieden veel kansen voor het aanleggen van speelwater.¹⁴

Door het vele groen dat Arnhem rijk is, zijn natuurlijke speelplekken goed inpasbaar in de openbare ruimte van onze stad.

4. UITVOERING EN EVALUATIE

Speelgroen-estafette

In beleid en realisatie heeft Arnhem al een eerste begin gemaakt met groene speelplaatsen. GroenLinks stelt voor om er nu echt werk te maken door een 'speelgroen-estafette' te starten:

- We bouwen verder op de ervaring die we tot nu toe hebben opgedaan met groene speelplaatsen.
- Kennis, ervaring en enthousiasme die een gerealiseerde natuurspeelplaats oplevert, geven we door aan de volgende groene speelplaats die we gaan aanleggen.
- Zo ontstaat de situatie dat er in Arnhem altijd minimaal één plek is waar een groene speelplaats wordt aangelegd.
- We geven voorrang aan wijken waar gewerkt wordt aan de vergroting van de sociale cohesie.

We geven dus het stokje voor een groene speelplaats door aan een wijk waar de verschillende bewoners en bewonersgroepen meer met elkaar zouden kunnen optrekken. Een wijk die nog aan saamenhorigheid kan winnen door met elkaar een groene speelplaats te bedenken en aan te leggen. Want dat leert de praktijk intussen; dat bewoners die betrokken worden bij de realisatie van een natuurspeeltuin na verloop van tijd meestal vanzelf meer gaan samenwerken.¹⁵

We stellen voor dat Malburgen-West de eerstvolgende locatie voor een natuurspeelplaats wordt. Deze wijk voldoet aan het hierboven gestelde criterium (behoefte aan meer sociale cohesie) en bovendien is hier ruimte voor een natuurlijke speelplaats. Een watergang en hoogteverschillen zijn al aanwezig. Bedenken en aanleggen van de natuurspeelplek gebeurt samen met de brede scholen De Spil en Malburcht, en samen met de buurtbewoners en het wijkplatform. In Malburgen-West bestaat hoogstwaarschijnlijk veel animo voor de natuurspeelplaats want recentelijk kwamen bewoners zelf al met een

uitgewerkt voorstel om de ruimte rondom De Spil groener, uitdagender en natuurlijker te maken.¹⁶ Mocht er toch te weinig animo zijn, dan is het Immerloopark een goed alternatief.

Winkelen en speelgroen

GroenLinks wil dat we met de speelgroen-estafette ook midden in de Arnhemse binnenstad aanbelanden. Alwaar we een groene speelplek realiseren voor het winkelend publiek; althans de kinderen van de bezoekers van het winkelgebied. Zodat zij het 'shoppen' van hun ouders kunnen onderbreken met natuurlijk spelen. Dit zou absoluut een verrijking van het Arnhemse winkelcentrum betekenen omdat de ervaring leert dat mensen eerder naar een stad gaan om te winkelen als daar ook iets anders te doen is.

Veiligheidsnormen

Veiligheid blijft een item; ook voor groene speelplaatsen. Aan de hand van de ervaringen van de speelgroen-estafette moeten we de natuurspeelplaats uiteindelijk een eigen plek kunnen geven in de Arnhemse Spelennota. Een natuurlijke speelaanleiding hoeft niet te worden gekeurd volgens de wet Attractie- en Speeltoestellenbesluit. Maar in de praktijk wordt een speelaanleiding al snel een toestel en dan is wel een keuring nodig.¹⁷ Zowel voor formele als informele speelruimten moeten voor natuurlijke speelaanleidingen veiligheidsnormen worden vastgesteld die wel nog genoeg ruimte bieden aan ongebreideld speelplezier.

Nieuwe manier van kijken

De verschillende afdelingen van de gemeente Arnhem die verantwoordelijk zijn voor ontwerp, aanleg en onderhoud van speelterreinen zullen als het om groene speelterreinen gaat, een nieuwe bril moeten opzetten: speeltoestellen worden speelaanleidingen, de boomstam van een elders gerooide boom krijgt op een speelterrein speelwaarde, een speelplaats krijgt nu ook natuurwaarde en verdient het om aansluiting te krijgen op het hoogwaardige Arnhemse groen. De afdeling Ontwerp en de afdeling Projectleiding en Directievoering (Cluster Openbare Ruimte) zullen eraan moeten wennen dat bewoners nog meer betrokken worden bij ontwerp en aanleg van een speelplek. De afdeling Stedelijk Onderhoud kan kosten besparen door bewoners een rol in te geven het onderhoud.

Het is inspirerend om te zien dat de Afdeling Bossen en Parken al vaak rekening houdt met groen spelen. Met het oog op spelende kinderen laat men boomstammen nu al vaak liggen waarbij stenen die 'over zijn' worden toegevoegd voor nog meer speelmogelijkheden.

Bij deze nieuwe manier van kijken hoort ook dat steeds onderzocht wordt, hoe bewoners betrokken kunnen worden bij ontwerp, aanleg en onderhoud van de natuurspeelplaats. Daarbij horen vragen als: 'Wie uit de wijk neemt een sleutelpositie in en wordt spil in het samenwerkingsproces?', en 'Levert de gemeente de procesmanager of moet voor het samenwerkingsproces een externe professional worden aangetrokken?'.¹⁸

Wanneer is een nieuwe groene speelplaats een succes?

- Als een natuurspeelplaats is ontstaan waar (ouders met hun) kinderen naartoe blijven komen.
- Met bewoners die zich zo betrokken voelen bij de natuurspeelplaats, dat ze zelf (een gedeelte van) het beheer en het onderhoud gaan doen.
- Wanneer de nieuwe groene speelplaats genoeg ervaring en inspiratie oplevert om het stokje door te geven aan de volgende natuurspeelplaats die wordt aangelegd.

Verder bouwen op ervaring

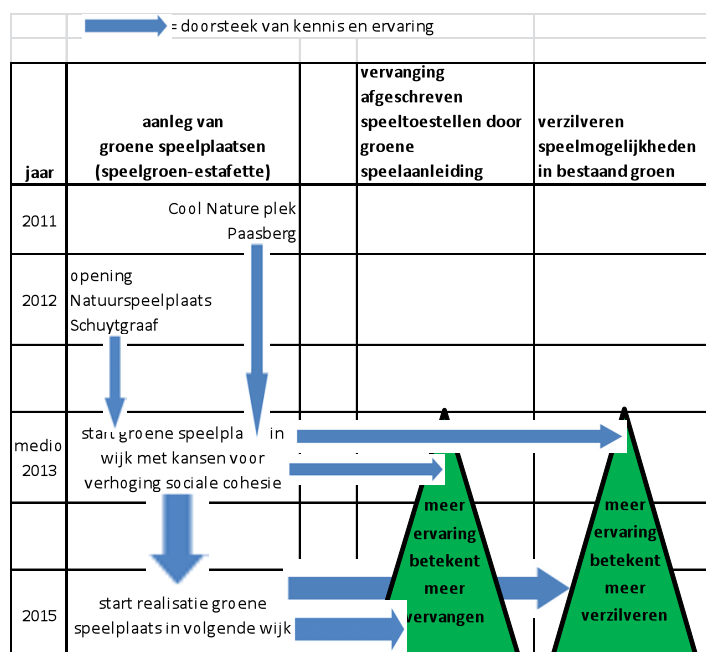
Arnhem begint niet bij nul als het gaat om natuurspeelplaatsen. In de natuurruiterwaard Malburgen kan gespeeld en gestruind worden. De Cool Nature plek (Paasberg) werd in 2011 opgeleverd, en in Arnhem Zuid is eind 2012 Natuurspeelplaats Schuytgraaf geopend. Hier is al veel ervaring en kennis opgedaan met het betrekken van de bewoners en hun kinderen, omgaan met veiligheid, en de rol van de gemeente en stakeholders zoals de buitenschoolse opvang.¹⁹ Deze ervaring wordt in de speelgroen-estafette doorgegeven aan de volgende groene speelplaats waarmee gestart wordt.

Planning

Zoals onder DOEL wordt beschreven, stelt GroenLinks voor om op drie manieren aan de slag te gaan met natuurlijke speelplaatsen:

1. Aanleggen van nieuwe groene spelterreinen samen met buurtbewoners (speelgroen-estafette) door bundelen van kleine speelplekken
2. Afschrijven speeltoestellen door groene speelaanleidingen vervangen op bestaande speelplaatsen voor kinderen van nul tot zes jaar
3. Verzilveren van speelmogelijkheden in bestaand Arnhems groen (van 'kijkgroen' naar 'speelgroen')

Hoe, wanneer en in welke mate we waar beginnen, hangt vooral af van de kennis die we opdoen over het realiseren van natuurlijke speelplaatsen:

5. BURGERPARTICIPATIE/INSPRAAK

De speelgroen-estafette leidt tot natuurspeelplaatsen die mede worden bedacht, aangelegd en onderhouden door omwonenden en lokale relevante stakeholders. Daarmee is op lokaal niveau de burgerparticipatie/inspraak geborgd.

Tijdens de ontwerp- en de aanlegfase, bieden we de overige Arnhemmers een door sociale media ondersteund platform aan waarop ze meekijken naar de groene speelplaats in wording, én waarop ze hun ideeën kwijt kunnen voor toekomstige natuurspeelplekken bij hen in de buurt (plek, vorm, aanpak, ideeën, oproep voor sponsors etc.).

6. FINANCIËN

Aanleg nieuwe groene speelterreinen

Het vervangingsbudget voor conventionele speeltoestellen biedt financiële ruimte. Als conventionele speelplekjes in Malburgen-West weggehaald worden, kan het geld dat zo vrijkomt, gebundeld worden voor de realisatie van een nieuwe natuurspeelplaats. Dat geldt ook voor park Immerloo (alternatief wanneer het niet lukt in Malburgen-West): in 2013 worden speeltoestellen en 'ondergronden' die aan vervanging toe zijn, vervangen volgens het vervangingsplan 2013 voor heel Arnhem. Voor dit vervangingsplan is €338.000 beschikbaar (groot onderhoudsbudget spelen). In de buurten Holthuizen en Het Duifje zijn veel toestellen aan vervanging toe. Door deze toestellen te vervangen door natuurlijke speelaanleidingen en deze te plaatsen (te concentreren) in het Immerloopark, zouden we in dit park al aardig op weg zijn met de financiering van een natuurspeelplaats.

Andere financieringskansen:

- Jantje Beton (als het een achterstandswijk betreft)
- De mogelijke verlenging van de samenwerking²⁰ met de ANWB in het project 'ANWB Groenplein' (daarbij is bewonersparticipatie een belangrijke voorwaarde).

Een gedeelte van het budget zal gelabeld moeten worden als procesgeld; bedoeld voor het betrekken van bewoners bij ontwerp, aanleg en onderhoud van de natuurspeelplaats.

Onderhoud

Het beheer en onderhoud van natuurspeelplaatsen is ongeveer even duur als dat van reguliere speelplaatsen (met wipkippen). Daarbij gaan we ervan uit dat de gemeente het groot onderhoud doet, en betrokken buurtbewoners in vrijwilligersgroepen het klein onderhoud voor hun rekening nemen.

7. RISICO'S

Groene bril moet passen

De voor ontwerp, aanleg en onderhoud van speelterreinen verantwoordelijke gemeentelijke afdelingen moeten als het om groene speelterreinen gaat, een nieuwe bril opzetten. Men moet gaan denken in speelaanleidingen. En voor de betaalbaarheid van natuurlijke speelplekken is het essentieel dat groendiensten constant oog hebben voor kansen voor de Arnhemse natuurspeeltuinen. "Op welke natuurspeelplek kan deze gekapte boom een tweede leven krijgen." of "Deze grondverzetters zijn nu in Malburgen; kan hij niet gelijk speelheuvels maken op de natuurspeelplek in wording?" Als deze groene kansenbril niet past, wordt het allemaal veel te duur.

Betrokkenheid omwonenden essentieel

Als buurtbewoners de sociale cohesie ontberen om samen een natuurspeelplek te maken, ontstaat die vaak tijdens het proces van bedenken en aanleggen van de natuurlijke speelplaats. Gebeurt dit niet, dan hebben we een probleem. Want dan kan niet gerekend worden op de vrijwillige inzet door buurtbewoners voor aanleg, beheer en onderhoud.

Meerwaarde van natuurlijke speelaanleiding

De afdeling Ontwerp en de afdeling Projectleiding en Directievoering (Cluster Openbare Ruimte) moeten erop letten dat bewoners inderdaad de stap maken van traditionele speelplek naar natuurlijke speelplaats. De buurtbewoners moeten de meerwaarde gaan begrijpen van een natuurlijke speelaanleiding en dat vraagt waarschijnlijk wat extra uitleg. Als dit niet gebeurt of niet lukt, zullen veel bewoners ontevreden zijn met hun nieuwe natuurspeelplaats: "Ze halen de speeltoestellen weg en we krijgen er modder voor in de plaats".

Kans op ongevallen kleiner

Ook een natuurspeelplek is niet 100% veilig te maken. Maar dat moet je ook niet willen. Immers een 100% veilige plek is als een volledig geveerde gouden kooitje: er gebeurt niets en je leert er niets. Het is daarentegen juist goed als een kind al spelend om leert gaan met risico's en zijn grenzen leert kennen. Overigens lijkt het erop dat kinderen minder vaak brokkenpiloot zijn wanneer ze spelen op een natuurlijke speelplaats.²¹

Verantwoording

Dit initiatiefvoorstel is geschreven door Paul Jacobs, met inhoudelijke ondersteuning van Mirjam Koedoot van het netwerk Springzaad (www.springzaad.nl). Ook Robin Driessen, Ingrid Hoffmann en Marja Wennemers, medewerkers van de gemeente Arnhem, hebben meegedacht over het tot stand komen van dit document. Hartelijk dank daarvoor!

Sjaak van 't Hof, raadslid GroenLinks Arnhem

NOTEN

¹ In 2008 wordt Arnhem uitgeroepen tot groenste stad van Nederland, in 2009 tot Groenste stad van Europa, 2010: Beste openbare ruimte (Park Sonsbeek), en 2012: Mooiste stadspark van Nederland (Park Sonsbeek).

² Arnhem profileert zich met de merkwwaarden Creatief, Arnhemse zakelijkheid en Groen. Afzonderlijk zijn deze merkwwaarden niet uniek. Wat Arnhem speciaal maakt, is de combinatie van deze drie. Hierdoor is 'Groen' een onmisbaar bestanddeel van de Arnhemse stadsmarketing geworden. Zie ook de *Arnhemse Citymarketingvisie 2013 – 2015*.

³ In de *Arnhemse Citymarketingvisie 2013 - 2015* is 'Groen' één van de drie merkwwaarden die voor Arnhem leidraad zijn voor het vormgeven van haar marketingcommunicatie en productontwikkeling. Verder is in het programma *Arnhem groene en duurzame stad* o.a. het volgende veranderprogramma opgenomen: 'Arnhem als groene stad waarborgen en uitbreiden'. In het *reguliere programma 5* is de Groene agenda opgenomen waarmee groene kwaliteiten en recreatieve gebruiksmogelijkheden voor bezoekers onder de aandacht worden gebracht. Het *Groenplan uit 2004* geeft een visie over natuurlijk spelen en natuureducatie. En ook de *nota Ruimte voor de Jeugd uit 2009 (Spelennota)* heeft o.a. als doel natuurlijk spelen te bevorderen.

⁴ Ook Bronkhorst en Apeldoorn timmeren wat betreft groene speelplaatsen voortvarend aan de weg.

⁵ Uit het *Opinieonderzoek 'Buitenspelen 2011'* door TNS NIPO in opdracht van Jantje Beton blijkt dat circa de helft van de kinderen en ouders de speelplekken, stoepen en pleintjes in hun buurt saai vinden om te spelen. Met name de speelplekken met speeltoestellen worden het meest saai gevonden. Deze conventionele speelplekken voldoen niet omdat ze zijn ingericht zonder goed na te denken over de manier waarop kinderen graag spelen. Resultaat is vaak een betonnen speelplek met speeltoestellen waarmee kinderen maar heel kort spelen omdat de speelmogelijkheden beperkt zijn en de fantasie van het kind nauwelijks wordt geprikkeld.

⁶ Uit het *Opinieonderzoek 'Buitenspelen 2011'* door TNS NIPO in opdracht van Jantje Beton blijkt dat na fietsen, zelfverzonnen spelletjes de favoriete spellen van zowel de jongere als oudere kinderen zijn.

⁷ Intussen weten we goed met welke elementen een natuurspeelplek moet worden ingericht om kinderen maximaal te boeien en te inspireren om hun eigen spel te bedenken. Want al vanaf 2001 worden in Nederland natuurspeelplekken ontworpen en aangelegd (het begon met de Rotterdamse natuurspeeltuinen TuinPunt 50 en De Speeldernis). Vanaf 2010 komen er zelfs heuse speelbossen (bijv. speelbos Nieuw Wulven in Houten) en de laatste ontwikkeling heet speelpolder. De bij aanleg betrokken organisaties vertellen op verschillende websites uitvoerig hoe en met welke elementen je de ideale natuurspeelplek maakt. Bijvoorbeeld op www.hetlaatstekindinhetbos.nl, www.springzaad.nl of www.jantjebeton.nl. Daarnaast zijn er verschillende publicaties verschenen met inspirerende tips en ideeën zoals:

- *Speelnatuur in de stad, hoe maak je dat? Natuurspeeltuin De Speeldernis, GGD Rotterdam-Rijnmond en WUR Wageningen, uitgave Jan van Arkel, 2009*
- *Vrij spel voor natuur en kinderen, Willy Leufgen en Marianne van Lier, uitgave Jan van Arkel, 2007*
- *De brede school en groene speelruimte, een korte handreiking, Frank Studulski en Kees Both, Sardes, 2009*

⁸ Hoe groot is een plek die voldoende mogelijkheid biedt voor natuurlijk spelen? Als referentie is gekeken naar bestaande locaties die nu al in meer of mindere mate ruimte bieden aan natuurlijke spel, of kansen daartoe bieden: Cool Nature Natuurspeelplek Beekdalpark in de wijk Paasberg, Park Angerenstein, Hoogte80/park Nieuw Monnikenhuizen, Immerloopark, Bingelradepark, Waterspeeltuin (Elderveld), park Malburgen West en park Bakenhof.

⁹ *Onderzoek Natuurmonumenten, april 2013* - Natuurmonumenten ondervroeg 7.600 Nederlandse kinderen tussen 4 en 16 jaar. Alarmerend is dat maar liefst 91% van de kinderen natuur ervaart als 'ver weg' en alleen bereikbaar samen met volwassenen.

¹⁰ De hier genoemde zegeningen van regelmatig buiten spelen in een zo natuurlijk mogelijke omgeving zijn ontleend aan de volgende publicaties:

- *Het laatste kind in het bos*, Richard Louv, uitgave Jan van Arkel, 2007
- *Allemaal spelen*, Anke Wijnja, Marjan Wagenaar e.a., uitgave Stichting Oase, 2012
- *De brede school en groene speelruimte, een korte handreiking*, Frank Studulski en Kees Both, Sardes, 2009
- *Potenties van groen. De invloed van groen in en om de stad op overgewicht bij kinderen en op het binden van midden- en hogere inkomens aan de stad*, Vreke, J, e.a., 2006, Wageningen: Alterra, WUR
- *Natuur als therapie bij ADHD*, Agnes van den Berg, Alterra-rapport 2112, Wageningen 2011

¹¹ *Het laatste kind in het bos*, Richard Louv, uitgave Jan van Arkel, 2007.

¹² *Modder aan je broek*, Mirjam Koedoot en Marianne van Lier, uitgave Landschapsbeheer Nederland 2012 - Deze publicatie schetst het ontstaan van zes nieuwe natuurspeelterreinen in Nederland. Opvallend daarbij is de hoge mate van betrokkenheid van de buurtbewoners en hun kinderen. Niet alleen tijdens het ontstaan van de nieuwe natuurspeelplek, maar ook daarna in de vorm van onderhoud of nieuwe initiatieven zoals een jaarlijkse buurt-picknick.

¹³ Het besef groeit dat niet alleen de hoeveelheid groen van een stad belangrijk is, maar daarnaast ook de natuurwaarde van dit groen. In de *Atlas voor Gemeenten 2013* komt Nijmegen naar voren als stad met de 'hoogste groene kwaliteit'; niet omdat Nijmegen het meeste groen heeft, maar in haar groen veel soorten telt.

¹⁴ In Arnhem stromen verschillende beken: de St. Jansbeek, Klarenbeek, Klingelbeek of Slijpbeek, de Molenbeek of Boekhorstbeek en de Lichtenbeek. Behalve deze natuurlijke wateren heeft Arnhem ook een netwerk van sloten: in Arnhem-Noord voornamelijk door de wijk Presikhaaf, en verder door heel Arnhem-Zuid.

¹⁵ Doorgaans werkt dat zo goed dat een 'sociale onderneming' als BuitenRuimte voor Contact (BRvC) het gezamenlijk aanleggen van 'buurtgroen' als instrument inzet om in een buurt met weinig cohesie, de bewoners (meer) te laten samenwerken. Op de site www.buitenruimtevoorcontact.nl is te zien en te lezen dat het in veel gevallen echt werkt.

¹⁶ *Projectplan de Groene Rivier*.

¹⁷ In de volgende gevallen is het Attractiebesluit niet van toepassing op natuurlijke speelaanleidingen:

- Datgene wat niet als een constructie is aan te merken, zoals omgetrokken bomen of boomstam, tenzij het door een doelbewuste bewerking door de mens een speeltoestel is geworden of daarvoor is bestemd.
- Constructies zonder duidelijke speelwaarde en speelrisico's, zoals doolhoven.
- Constructies die door de natuur zelf zijn ontstaan, zoals tegen elkaar gevallen bomen.

Als twee of meer delen van een element (bijv. een boomstam) zijn samengevoegd en met elkaar of met de omgeving zijn bevestigd, is een aanleiding een toestel. En moet deze worden gekeurd.

¹⁸ Samen met Springzaad (www.springzaad.nl) richt het Ministerie van EZ momenteel regionale netwerken van consultants op die gespecialiseerd zijn in het betrekken van bewoners bij ontwerp, aanleg en onderhoud van stadsgroen.

¹⁹ De verwording van Natuurspeelplaats Schuytgraaf staat beschreven in *Modder aan je broek*, Mirjam Koedoot en Marianne van Lier, uitgave Landschapsbeheer Nederland 2012.

²⁰ De ANWB gaat in 2013 de twee aangelegde Groenpleinen evalueren. In 2014 beslist de ANWB of en hoe ze met dit project doorgaat.

²¹ Matthijs de Gruijter, directeur van natuur BSO Struin in Nijmegen: "Kinderen kunnen buiten in de natuur met een oneindige variëteit spelen en bewegen. Zo leren ze goed wat wel en niet kan en wat hun eigen grenzen zijn. Ook heb ik de indruk dat kinderen in een natuurlijke omgeving bewuster en voorzichtiger spelen. Omdat ze

ook wel weten dat een boomstam glad kan zijn of een heel dunne tak kan afbreken. Al die jaren dat we wekelijks met honderden kinderen in de natuur hebben gespeeld, zijn er nooit ernstige ongelukken gebeurd.”